

פרשה בארבע

שלוחה 108 < 2 < 1

האסון הגדול לדמוקרטיה

"ומדוע מרי אזרחי אינו מעוגן בחוק? המשכתי להקשות.

"פשוט מאוד", ענה לי האיש. כלונו מבינים שסמכותה של מערכת המשפט שהיא נשמת אפה של הדמוקרטיה, נמדדת בכוח השפעתה. וכלונו גם יודעים, שמערכת המשפט יכולה להתמודד עם יחידים אך לא עם ציבור גדול. לכן אם בשם מרי אזרחי יותר לעבור על החוק על כל צעד ושעל, תתגלה הזרוע המשפטית בחולשתה ותתרוקן מכוחה, וכבר הסכמנו שבלי מערכת משפטית בריאה וחזקה אין דמוקרטיה. מרי אזרחי הוא כמו מכת חשמל. משתמשים בו רק במצב שכבר אין מה להפסיד. רק כשהדמוקרטיה בסכנה.

"גם עם זה אני מסכים", ענית, ולכן, בדיוק בגלל זה טענתי כי ההחלטה לגייס את החרדים היא אסון לדמוקרטיה, לא פחות ואולי הרבה יותר מאשר לא לגייס אותם.

"לכל אחד מאתנו, גם לדתיים וגם לאלו שמצהירים כי אינם כאלה, ישנה מערכת ערכים וחוקים לאורה הוא מעצב את חייו. ההבדל בינינו הוא בשאלה מיהי הסמכות העליונה בחיינו. מיהו הגורם לו אנו מרשים להגביל את רצוננו, החוק האנושי או תורת ישראל.

"בעוד הלא מאמין רואה בחוקי המדינה את הסמכות העליונה, האזרח המאמין רואה בחוקי התורה את הסמכות הזאת. ולכן שניהם יקראו שלא לציית לחוק כשהסמכות העליונה בסכנה. זה כשהדמוקרטיה בסכנה, וזה כשהתורה. ההבדל ביניהם אינו בשיטה אלא במקור הסמכות.

"לכן, במקרה של התנגשות בין החוק האנושי לאלוקי יתגלה ההבדל, האזרח הלא מאמין יישמע לחוק האנושי ויעבור על החוק האלוקי, ואילו האזרח המאמין יישמע לחוק האלוקי וימרה את החוק האנושי.

"לכן ההחלטה לגייס את לומדי התורה מסכנת את הדמוקרטיה, משום שאם ייאלצו את לומדי התורה להתגייס לצבא, וגדולי ישראל יפסקו להם כי הדבר סותר את החוק האלוקי, גם אם ישללו מהם תקציבים וגם אם יאימו עליהם במאסר, הם יסרבו בהמוניהם, ולדין לא יוכלו להעמיד את כולם, ואם לא יעמידו את כולם לדין, תתגלה חולשתה של מערכת המשפט, וכשזה יקרה, יתגלה החוק האנושי שבברירותו, וכשזה יקרה תתפרק הדמוקרטיה שבשמה כל כך רצית לגייס את לומדי התורה. לכן אמרתי שגיוס בכפייה של לומדי התורה הוא אסון לדמוקרטיה, הרבה יותר מאי גיוסם

"בסדר", אמר לי האיש, את זה אני מבין, אבל איך זה קשור לשירות הצבאי של בני הישיבות? איך השירות הצבאי מתנגש עם החוק האלוקי?

"פשוט מאוד", ענית. "הם לא מוכרחים להתגוש, אך לכשיתנגשו, לא רק הדמוקרטיה תפגע אלא גם המשמעת, שהיא נשמת אפו של כל צבא.

"שנינו יודעים שעל פי החוק, אסור לחייל לבצע פקודה שמתנוסס מעליה דגל שחור והיא בלתי חוקית בעליל. כעת, תאר לעצמך, שחייל הכפוף לחוק האלוקי מצווה לבצע פקודה שעולה ממנה ריח של התנגדות לחוק האלוקי אליו הוא כפוף, כיצד ינהג להערכתך? בדיוק כמו פקודה הסותרת את החוק האנושי ודגל שחור מתנוסס מעליה.

"הוא יתקשר לרב, וישאל אותו אם מותר לו לבצע את הפקודה. כעת, נסה לדמיין, מה יקרה אם הרב יפסוק שאסור לו לבצע אותה? האם הוא יבצע אותה? ברור שלא.

"האם אפשר לנהל צבא מקצועי כשהחייל שמשרת בו כפוף למישהו שאינו המפקד שלו? ולא זה בדיוק מה שיקרה אם גייסו את לומדי התורה לצבא. הם יפכו אותו לבית מדרש. ובבית מדרש לא המפקדים קובעים אלא התורה. וכי אלו המבקשים לגייס את לומדי התורה יסכימו שהצבא יהיה כפוף להלכה, והלא זו תהיה הדתה במלא הדרה, ולה הרי הצבא מתנגד, וחוזר חלילה.

השבוע הזמנתי להרצאה במרכז הארץ. כשהגעתי הסביר לי המארגן שלמרות שסוכם שההרצאה תעסוק בסוגיית תורה ומדע, אני רשאי לשנות את הנושא, משום שאלו שעבורם נבחר הנושא, העדיפו להמשיך להאמין שישינה סתירה ביניהם, ולכן גם לא הגיעו. אז שיניתי.

"הלילה", פתחתי בדבריי, "אמור להתרחש שינוי משמעותי בחברה הישראלית, שלא היה דוגמתו מאז קום המדינה, ושבועטיו, יהפכו עשרות אלפי אזרחים ברגע אחד, מאזרחים הגונים לעבריינים שדינם מאסר, לכן אבקש לעסוק בו. וכשהציבור לא הבין, הסברתי.

אפשר לאהוב את זה ואפשר לא לאהוב, אך מאז קום המדינה ועד היום, פטרה מדינת ישראל באופן רשמי ומעשי משירות צבאי את לומדי התורה כל עוד תורתם אומנותם.

מהלילה ההסדר הזה מבוטל, והחל ממחר כל בחור ישיבה שלא יתגייס לצבא ייחשב על פי חוק לעריק שדינו מאסר גם אם בפעול הדבר לא יתרחש.

"מצויין", אמרה אחת המשתתפות. "סוף סוף נעשה צדק" "הגיע הזמן שמישהו יעשה את זה".

"נכון מאוד", הוסיף האיש שישב מולי בשורה הראשונה. "ככה צריך. נראה לך הגיוני שהבן שלי נמצא במילואים כבר מאה וחמישים יום, והילדים שלך לא? זה עוד לפני שדברנו על כך שאני לא יושן בלילה ואתה כן. כעת הגיע תורכם. עבורכם זה אולי אסון כי התרגלתם להיות פרובילגיים, אך עבורנו מדובר בצדק ושוויון. ככה זה בדמוקרטיה. יש חובות ויש זכויות. אין חובות אין זכויות. כנראה שרק כך תלמדו. העובדה שאתם הפסדתם והדמוקרטיה הרוויחה אינה אסון אלא ברכה גדולה.

"אני מאמין לך שכך אתה חושב, וזו זכותך, אלא שבקשר לרווח של הדמוקרטיה ולאסון של החרדים, אני לא כל כך בטוח שאתה צודק.

למה לא? שאל האיש. אתה לא חושב ששוויון מקדם את הדמוקרטיה?

"בהחלט שמקדם", השבתי, "אלא שמקרה זה אפשר והנזק לדמוקרטיה יהיה גדול לאין שיעור מן התועלת, ובמקום שהמצב החדש יקדם אותה, בסופו של דבר יקרה ההפך הגמור והוא ישיג אותה לאחור.

"איך בדיוק?", שאל האיש.

"פשוט מאוד", ענית.

"בשיעור ראשון באזרחות מלמד המורה שמדינה דמוקרטית נשענת על מספר מרכיבים. זרוע מחוקקת שתפקידה לחוקק את החוקים שהרוב חושב שהם נכונים וצודקים. זרוע מבצעת שתפקידה להוציא לפועל ולנהל את מדינה על אותם חוקים נכונים וצודקים, וזרוע שופטת כדי לשפוט את אלו שלא מקיימים את החוקים הנכונים והצודקים.

"ועכשיו שאלה בבקשה. האם לדעתך מדינה שאין בה זרוע שופטת חזקה ועצמאית, תחשב דמוקרטית?

"ברור שלא", ענה האיש. "כשמחלישים את הזרוע השופטת, שוב איש אינו חושש לעבור על החוק, וכשאין ערך לחוק, הדמוקרטיה הופכת לאנרכיה. ברור שדמוקרטיה לא יכולה להתקיים ללא זרוע משפטית חזקה וסמכותית.

"יפה, אמרתי. כעת, עוד שאלה אחת.

"האם על פי חוק ניתן לקרוא למרי אזרחי במדינה דמוקרטית?

"זה תלוי, אמר לי האיש. לא על כל דבר שלא מוצא חן בעינינו אנו רשאים לקרוא למרי אזרחי. אולם כשנשמת אפה של הדמוקרטיה בסכנה, גם אם המרי אינו חוקי, הוא מוסרי

להזמנות חייגו:

054-2353493

להאזנה לקו ובלכתך חייגו:
077-430-9790
הקו מכיל למעלה מ 2500
שיעורים והרצאות של הרב
אהרן לוי

לקבלת העלון למייל
שלכם שלחו מייל לכתובת
ag0774309790@gmail.com

שלוחות מאגר השיעורים

- 1 יסודות האמונה
- 2 זוגיות וחינוך
- 3 השקפה יהודית
- 4 שאלות ותשובות
- 5 משמעות הסבל והנסיונות
- 6 סדרות
- 7 תנ"ך ותורה שבע"פ
- 8 נושאים שונים
- 9 שיעורים לפי ספרים
- 10 פרשה בארבע
- 11 שבת ומועדי השנה
- 12 אקטואליה ויהדות

הרשמה לשלוחות המנויים

- מסלול א'**
18 ש"ח לחודש
- מסלול ב'**
30 ש"ח לחודש אחד בלבד
- מסלול ג'**
180 ש"ח לשנה
- ניתן להרשם כמנוי
בשלוחה 7 בתפריט
הראשי**

לתרומות עבור הפצת
העלון חייגו 077-430-9790
והקישו * בתפריט הראשי

או חייגו 054-859-3167
בין השעות 13:30-15:30

לקבלת פירוט השלוחות
שלחו מייל לכתובת
b0774309790@gmail.com

**עלון זה מופץ
לזכות**
כל עם ישראל
שמואל מאיר בן רחל
צפורה בת אסתר
לע"נ
אברהם בן לטיפה
מרגלית בת רחל
לרפואת
סיגלית בת רחל
בת שבע גאולה בת יעל
אברהם בן שרה

מדברי הרמב"ן נראה כי היה לו קשה מדוע בכל המקומות
נאמר "ויעש אהרן כאשר ציוה ה' ביד משה" ואלו כאן
שינתה התורה מן הנוסח וכתבה " ויעש אהרן ובניו את
כל-הדברים אשר-צוה ה' ביד-משה?"
והוא משיב, שכאן, בשונה ממקומות אחרים, לא עשו בני
אהרן בדיוק כאשר ציוה ה', אלא הוסיפו מדעתם על הציוו,
והקטירו קטורת זרה אשר לא ציווה אותם, ועל כך נענשו
ומתו.

וכאן עולה שאלה.
מדוע התורה מדגישה זאת? הלא עוסקים בני ישראל
בשמחת הקמת המשכן. לשם מה להזכיר כי בני אהרן לא
נהגו כפי שציווה ה'? וחוץ מזה, גם אם הקטירו קטורת אף
שלא ניצטוו, האם בשל כך עליהם למות? מה חמור כל כך,
בלעשות מעשים לכבוד ה' גם אם לא ציווה? הרי לכבודו
הם נעשים.
והתשובה פשוטה.

בפסוקים אלו מבקשת התורה ללמד שכל קיומה של
תורה תלוי ב"אשר ציוה ה'". ועל כן, ברגע שמשנים מ"אשר
ציווה ה'", גם אם זה לכבוד השם, זהו תחילתו של חורבן
רצון השם, משום שהתוספת על אשר ציווה השם מלמדת
ששוב אין רצון השם משמש מקור הסמכות, אלא רצונו.
עובדה. ה' ציווה ואנו הוספנו. ומרגע שרצונו הופך למקור
המחייב, שוב אין הבדל בין חוק אנושי לחוק אלוקי, ואם אין
הבדל, מדוע שלא יידחה החוק האלוקי מפני החוק האנושי
לגמרי? ואם יידחה, מדוע שלא יתבטל לגמרי?

לכן מדגישה התורה שבני אהרן לא עשו ככל אשר ציווה
ה'. כדי ללמד שמי שרוצה לעצב את רצונו על פי רצון ה',
נדרש להתאים את מעשיו לרצון ה' ללא גרעון אך לא
פחות חשוב מכך, גם ללא תוספת. גם בימים רגילים,
ובעיקר בימים שהחוק האנושי מתנגש ברצון ה'.
ונו. אמר לי האיש. אז איפה פה הפתרון? איך בכל זאת
נוכל להגיע לפשרה?
"פשוט מאוד", ענית.

"אם נבין את משקלם של מקורות הסמכות השונים, רק
אז נוכל להתקדם.
"כאחד שכפוף לחוק האנושי, תסכים שהוא ניתן לשינוי?
שהרי הפה שאסר הוא הפה שהתיר, ואם כך, תסכים גם
שאתה רשאי להתיר את מה שאסרת.

"לגבי החוק האלוקי לעומת זאת, המצב שונה לחלוטין.
כל מהותו של החוק האלוקי הוא הציוו. ההכרה שלא
אנחנו ניסחנו אותו אלא הקב"ה. לכן, בגלל שלא אנו הפה
שאסר, גם לא אנו הפה שיכול להתיר, ומסיבה זו לא נוכל
להתפשר עליו אפילו על קוצו של יו"ד. שהרי אם נתפשר,
נעבור על "אשר לא ציווה ה'", ואם נעבור עליו, כבר לא
יהיה "אשר ציווה ה'", ואם לא יהיה "אשר ציווה ה'", תתבטל
הסמכות.

לכן, לאחר שהבנו, שרק צד אחד יכול להתפשר עליו
להתיר בכך ולכשיכיר בכך, בגלל שהוא הפה שאסר, עלינו
לצפות ממנו שימצא את הדרך להתיר ולנסח זאת באופן
שלא ייפגע בדמוקרטיה בה הוא מאמין.
ועוד מילה לסיום.

כשהרב הראשי לישראל אמר שאם יכריחו את לומדי
התורה להתגייס הם יעזבו את הארץ, הוא לא באמת
התכוון שזה מה שהם יעשו, וזאת מן הסיבה הפשוטה.

תלמידי הגר"א ותלמידי הבעש"ט, הגיעו לארץ עוד לפני
החלוצים. ולכן הנכדים של אלו שהגיעו ראשונים לא יעזבו
את הארץ רק משום שהנכדים של האחרונים רוצים לגייס
אותם. הם יישארו כאן, משום שהיותם ראשונים מוכיח
עד כמה הם אוהבים את ארץ ישראל. לכן, כשהוא אמר
שלומדי התורה יעזבו את הארץ, הוא התכוון לומר שאנו
נשאר דבוקים בכל אשר ציווה ה', ובכל מחיר, ואצל מי
שאוהב את ארץ ישראל בכל לבו ומאודו, לעזוב את הארץ
הוא המחיר הגבוה ביותר. לכן הוא השתמש בדוגמא
הזאת. כדי לומר את ההפך. כדי להודיע שאנו נשאר כאן
בכל מחיר, וגם נהיה נכונים לשלם אותו.

שבת שלום

אם לא גייסו את לומדי התורה תפגע הדמוקרטיה, ואם
גייסו אותם תפגע סמכות המפקדים.
לכן, אפילו לא מההיבט הערכי שעליו ניתן להתווכח.
אפילו מן ההיבט המעשי, הסיפור הזה של לגייס את לומדי
התורה בשם הצדק והמוסר, אולי נשמע טוב תקשורתית,
אך כשמעמיקים בו מגלים שהוא מסכן את הדמוקרטיה
יותר משהוא מחזק אותה.

"אז אולי תסביר לי איך למרות זאת הדתיים הלאומיים
מתגייסים? האם הם לא כפופים להלכה? האם הם לא
מציבים את החוק האלוקי בראש מעיניהם? הם הרי
דתיים.
זו שאלה טובה ענית."

הדתיים הלאומיים אולי משרתים בצבא אך גם לדעתם,
אם תתרחש התנגשות בין החוק האלוקי לאנושי, הם
יבחרו בראשון.

המחלוקת בינם ובין החרדים אינה סובבת סביב השאלה
כיצד יש לנהוג כשמתגלה סתירה בין פקודת הצבא לחוק
האלוקי, אלא סביב השאלה מאלו מקרים מתרחשת
סתירה כזאת, אך כשהיא מתרחשת, הם מגיבים בדיוק
כמו החרדים, וראיה יש לי לדבר.

כאשר נוסחה פקודת השירות המשותף שמטרתה שילוב
לוחמות לצד לוחמים בצבא, ראשי המכינות הדתיות
וראשי ישיבות ההסדר הזדעזעו מן הרעיון וקבעו שהוא
מתנגש חזיתית בחוק האלוקי, ולכן הם התנסחו בדיוק
כמו החרדים.

"זו גזירת שמד", אמר אחד מראשי המכינות שרבים
מתלמידיו נהרגו במלחמה. "בעצם מה שכתוב בפקודה
הוא שאם החלטת ללכת לקורס קצינים, מאותו רגע ראש
אכ"א יקבע לך אם תשמור את את' השולחן ערוך... זו
פקודה שאומרת שאם אתה רוצה להיות קצין בצבא,
אתה צריך לוותר על התורה. זה דבר שלא קרה מאז קום
המדינה בשום תחום". וכדי להוציא מידי ספק, קבע אחד
מבכירי הרבנים הדתיים הלאומיים כי: "פקודת השירות
המשותף בצה"ל. היא ביהרג ואל יעבור."

"ברור אפוא כי הויכוח בין הדתיים הלאומיים ובין החרדים,
אינו על העיקרון. גם אלו וגם אלו סבורים כי החוק האלוקי
קודם לחוק האנושי או הצבאי, ועל כן לכשיתנגשו, יגיבו אלו
וגם אלו באופן זהה. ואלו וגם אלו יסרבו לקיים את החוק
או את הפקודה, וזהו ללא ספק חורבן גם של הדמוקרטיה
וגם של הצבא.

"לכן אמרתי שגיוס בני הישיבות יותר משהוא אסון לתורה
הוא אסון לדמוקרטיה.

"ומה הפתרון? שאל אותי האיש בייאוש. יש בכלל אחד

בס"ד

השקפה יהודית

אמונה וביטחון

דע מה שתשיב

קו 'ובלכתך' של הרב אהרן לוי
077-430-9790

כזה?
"בהחלט", ענית לו, "אלא שהוא מופיע בחוק האלוקי
שלצערי לא כולם רואים בו סמכות עליונה, ולכן הפתרון
יהיה תקף רק אם יכירו בו ככזה.

"בפרשת צו אחרי שמה רבנו מלמד את אהרן ובניו את
דיני הקרבנות, ולאחר חנוכת המשכן, נאמר: "ויעש אהרן
ובניו את כל-הדברים אשר-צוה ה' ביד-משה".

על כך כתב הרמב"ן: "יאמר בכל מקום "כאשר צוה ה' ביד
משה", אבל בכאן מפני שהוסיפו על המצוה לא אמר כן,
כי לא עשו כאשר צוה ה' את משה, אבל עשו "כל הדברים
אשר צוה ה'" ועוד נוסף עליהם מה שאמר באש זרה אשר
לא צוה אותם."